

Studia Biblica Slovaca

Ročník 17

2025

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník XVII (2025), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Redakčná rada/Editorial board:

František ÁBEL (Bratislava, SK)	Róbert LAPKO (Košice, SK)
Georg BRAULIK, OSB (Wien, AT)	Adam MACKERLE (České Budějovice, CZ)
Jaroslav BROŽ (Praha, CZ)	Libor MAREK (Detroit, US)
Núria CALDUCH-BENAGES (Roma, IT)	Helena PANCZOVÁ (Bratislava, SK)
Jeremy CORLEY (Dublin, IE)	Július PAVELČÍK (České Budějovice, CZ)
Peter DUBOVSKÝ, SJ (Roma, IT)	Jaroslav RINDOŠ, SJ (Bratislava, SK)
Pavol FARKAŠ (Nitra, SK)	Milan SOVA (Bratislava, SK)
Juraj FENÍK (Košice, SK)	Jozef TIŇO (Bratislava, SK)
Leslie HOPPE, OFM (Chicago, US)	Emanuel TOV (Jerusalem, IL)
Peter JUHÁS (Münster, DE)	Miroslav VARŠO (Košice, SK)
Branislav KLUŠKA (Ružomberok, SK)	Ian YOUNG (Sydney, AU)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Nitra, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Výkonná redaktorka: Martina KORVYIAKOVÁ (Nitra, SK)

Za recenzovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Obálka: Karol Hájiček

Na príprave spolupracovali: Dionisio Candido, Lionel Goh, OFM, Zuzana Očkajáková
a sr. Fides Iveta Stenková, CJ.

Príspevky v slovenčine, češtine a angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie: *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Preferované fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu sú SBL Hebrew and SBL Greek. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Spresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné na www.biblica.sk.

Časopis je registrovaný a abstrahovaný v Atla Religion Database, EBSCO, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877, *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591 a SCOPUS.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014
Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2025

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 9 €

ISSN 1338-0141

e-ISSN 2644-4879

EV 3744/09

Příběh schrány

Mistrovské dílo o skryté transformaci kultu v Izraeli
a Judsku

Filip Čapek

Příběh schrány je jedním z mistrovských literárních kompozic Starého zákona, a proto fascinuje interprety přinejmenším od dob Lenharda Rosta (1896–1979). Kromě literárních analýz se této kompozici dostává v posledních letech pozornosti i z hlediska archeologie díky probíhajícím výzkumům v lokalitách Tel Moca a Kirjat-jearím, které s tímto výpravným celkem souvisejí. Cílem tohoto příspěvku věnovaného milému jubilantovi¹ je kriticky zasadit výsledky současného bádání do konkrétních historických kontextů, pokud jsou identifikovatelné, a dále se pak soustředit na interpretaci jednotlivých fází kompozice Příběhu schrány jako díla obsahujícího vzhled do proměňujících se perspektiv týkajících se kultu, jeho transformace i pozdějších reflexí vztahujících se k chrámům z doby železné II v Judsku a Izraeli.

Uvedení

Nebyl to nikdo jiný než Leonhard Rost (1896–1979), autor přelomového díla *Die Überlieferung von der Thronnachfolge Davids* (1926)², kdo prohlásil Příběh Davidova nástupnictví za „nejlepší dílo hebrejského vypravěčského umění“. Rost v této kompozici identifikoval čtyři části, z nichž ke každé přiřadil konkrétního autora, čímž se vymezil proti některým trendům v bádání, včetně největší postavy starozákonního bádání druhé poloviny 19. a počínajícího 20. století Juliuse Wellhausena (1844–1918) a jeho tvrzení, že kompozice nepředstavuje nic než jen „chudokrevná schémata“ (srov. něm. *blutleeren Schemen*). Rost oproti této tezi literární kvality díla doceňuje a nachází i konkrétní

¹ Tímto přeji milému kolegovi Peterovi Dubovskému vše dobré k životnímu jubileu a těším se na další spolupráci.

² ROST, *Die Überlieferung von der Thronnachfolge Davids*.

autory, lidi z masa a krve, živé osobnosti, jimž lze nahlédnout do srdcí a vnímat jejich zbožnost vyrůstající sice ve stejném prostředí, ale co do výrazu se lišící: První část, Příběh schrány (něm. *Ladeerzählung*, dále bude značeno po vzoru zkratky anglického *Ark Narrative* AN), je podle německého autora dílem lidového vypravěče, který je zaujat potřebou vzdělávat a jeho zbožnost je silně ovlivněna kultem. Druhá část, Nátanovo proroctví (něm. *Nathansweissagung*), je dílem pokorného zbožného člověka z Davidova dvora. Třetí část, Zpráva o válce s Ammónovci (něm. *Ammoniterkriegbericht*), nabízí vhléd do srdce bohobojného vojáka. Poslední, čtvrtá část, nazvaná Dějiny nástupnictví (něm. *Thronfolgegeschichte*), je umně strukturovaným příběhem, jehož autorem je člověk z dvora s rezervovaným postojem ke kultu³.

Podle Rosta je Příběh schrány obsažen v textech 1 Sam 4–7:1.2a a dále pak 2 Sam 6:1–23 a je v nejstarší podobě jednotou dvou částí, které nazývá Příběh schrány I a Příběh schrány II (AN I a AN II), obě předcházející pozdější deuteronomistické redakci⁴. Tato představa jednoty byla v průběhu času revidována v řadě ohledů. Bylo upozorněno na syntaktické, lingvistické, ale i kompoziční nejednotnosti, které celistvost díla staví do jiného světla⁵. Jedno z pozorování se týká změny toponym, konkrétně Kirjat-jearim v 1 Sam 7,1 kam je schrána dopravena z Bét-šemeše, na Baalím-Juda⁶ v 2 Sam 6,2, odkud je dále slavnostně transportována Davidem k dalšímu zastavení v Obed-edóm a dále pak do konečného místa určení, tedy Jeruzaléma⁷. Kromě napětí ve vlastní kompozici se bádání soustředilo na analýzu vazeb s předchozími částmi knih Samuelových, zde zvláště s texty týkajícími se Šíla, odkud schrána vyráží na počátku celého výpravného celku na dlouhou cestu. Z těchto všech souvislostí vyplývá, že Příběh schrány je navýsost komplexní, vícevrstvou kompozicí, která vznikala po relativně delší dobu a obsahuje stopy činnosti autorů a editorů a jejich rozmanitých, *de facto* ne zcela plně harmonizovatelných záměrů. Tím vším je

³ K témuž srov. RÖMER – MACCHI – NIHAN (eds.), *Úvod do Starého zákona*, 357-383.

⁴ K tomuto viz detailně ROST, *Die Überlieferung von der Thronnachfolge Davids*, 14.

⁵ Zde zvl. HENSEL, *The Ark Narrative(s)*, 174-175: “It is relatively clear that the original Ark narrative 1 Sam 5:1–7:1* originally ended with 1 Sam 7:1. Vers 2a and its report of the 20-year stay of the Ark in Kiriath-Jearim is clearly secondary, a redactional link, that introduces the subsequent ch. 7*, a Deuteronomistic addition that segues back into the Samuel story and the formation of the monarchy in 1 Sam 8–12*, it is also not a part of the original Ark Narrative.

⁶ Srov. ČEP: „... a s veškerým lidem, který byl s ním, vydal se (tj. David) na cestu do Baalímu Judova, aby odtud přivezli Boží schránu...“

⁷ K tomuto podrobněji viz ČAPEK, *Transformace kulturní paměti*.

sledované dílo na jednu stranu méně jednoznačné, ale o to více podněcuje k určení a vyjasnění v něm obsažených napětí⁸.

V otázce datování díla se názory velmi liší, v závislosti na chápání dějin, a to jak příběhu jako takového, tak i konkrétní doby jeho zachycení. Zatímco někteří badatelé uvažují již o 10. století př. n. l., další se vyslovují pro výrazně pozdější údobí včetně exilní, poexilní a perské doby. K tomuto tématu se ještě stručně vrátíme později.

Celkovou páteř Příběhu schrány v současné podobě tvoří vyprávění o cestě, do které jsou zaintegrované vícere starověké politické entity a jsou konfrontována jejich náboženství, zde možná včetně těch na území Izraele a Judska (viz dále téma Kirjat-jearím)⁹, s cílem dosvědčit, kde je jediné legitimní místo kultu a kdo má být uctíván¹⁰. Ústředním a původním motivem příběhu je, jak se mnozí domnívají – a podle toho i kompozici datují, i zde ovšem nejednotně – imperiální praxe únosu božstev (ang. *godnapping*) známého z novoasyrských a novobabylónských pramenů¹¹. Schrána a její obsah, o jehož podobě se vedou debaty¹², sloužily jako válečná záštita (*palladium*) zajišťující ochranu v boji¹³, zde konkrétně s Pelištejci, kde se zpočátku neosvědčuje, ale pak zcela získává navrch. V pozdější teologické tvorbě je schrána zainkorporována do dalších výpravných celků a její význam je výrazně rekontextualizován¹⁴.

Pokud se vrátíme k otázce historického pozadí a datování, například Benedikt Hensel má za to, že kritika Dagóna a Pelištějců v Příběhu schrány je ve

⁸ Cf. BEACH, Rereading the Ark Narrative.

⁹ K možnosti, že Kirjat-jearím bylo místo původně věnované kultu Baala viz ČAPEK, *Temples in Transformation*, 134-142.

¹⁰ For this see HENSEL, *The Ark Narrative(s)*, 176-188 a zde zvl. 187-188.

¹¹ K novoasyrským zdrojům viz např. hranol z Nimrudu IV:25-14 (zde konkrétně řádek 32).

¹² Původně snad artefakty jahvistické božstvo, popř. i jeho ženský protějšek (Ašeru?), které jsou v pozdější teologické tvorbě (zvl. Dtr. Vliv) transformovány na anikonické předměty, konkrétně desky Zákona.

¹³ K tomu zvl. RÖMER, *The Origin, Function and Disappearance of the Ark of the Covenant according to the Hebrew Bible*.

¹⁴ To je patrné z terminologie související se schránou, která je v rámci Hebrejské bible proměnlivá vzhledem ke konkrétní teologii, tak zvl. dtr. vrstvy, která vážou schránu téměř vždy ke smlouvě (*aron berit YHWH*), nebo z proměn výpravného kontextu jako např. v Joz 3-4, kde je v důsledku zájmů P teologů zdůrazněna role kněží a schrány namísto původnějšího výraz lid (*am*).

skutečnosti skrytou hořkou ironií namířenou proti hegemonům v Ninive, kteří si po roce 734 př. n. l. podmanili i Judské království, a proto datuje první redakci buď do doby panování Chizkijáše (716–687 př. n. l.) nebo Jóšijáše (604–609 př. n. l.). Zde stojí za povšimnutí, že je zcela vynechána možnost, že by mohlo jít i o dobu Menašeho (687–643 př. n. l.)¹⁵. Tu Hensel považuje nicméně za nepravděpodobnou, kvůli dobrým vztahům tohoto krále s utlačovateli Judy¹⁶. Jinou možností je, že i v dobách pomyslného ‚klidu‘ neustává tvorba kritická vůči utlačovateli, zde Novoasyřanům, což považujeme za více než pravděpodobné, jakkoli není vázána na oficiální struktury a administrativu, které si kritické pohledy nemohou dovolit.

Pozoruhodný pohled na Příběh schrány nabízí Israel Finkelstein a spolu s ním v modifikované podobě Thomas Römer, oba jsou vedoucími probíhajícího archeologického výzkumu v Kirjat-jearím¹⁷. Podle prvního ze jmenovaných je cílem vyprávění propojit dvě hebrejská království, tedy Severní království a Judské království, z nichž severní ovládá jih. Dominanci severu dokládají podle uvedeného telavivského archeologa klíčové svatyně a s nimi propojené literární tradice. Šilo, kde Finkelstein prováděl v 80. letech 20. století archeologický výzkum¹⁸, je provázáno právě s Příběhem schrány a jeho počátku, Bét-el se váže k Jákobovi a Samaří¹⁹ k tradicím exodu²⁰. Finkelstein má za to, že konec Příběhu schrány původně končil líčením událostí v Kirjat-jearím (viz 1 Sam 7:1), které bylo pod správou severu²¹. Funkcí vyprávění v této podobě je důležitost Izraele zdůraznit (toto *de facto* kopíruje základní starší představu Rosta o rozsahu AN I, jakkoli ji datuje výrazně do dřívějších dob)²². Finkelstein svoji interpretaci opírá o vlastní již zmíněný výzkum stejnojmenné lokality, jejíž osídlení a významnou roli připisuje zvl. době Jeroboáma II (793–753 př. n. l.)²³.

Zde se nicméně nabízí mezi jinými i otázka, proč Kirjat-jearím přiřazovat k severu, protože jde jednak o místo, které je většinou uváděno v souvislosti

¹⁵ K době vládnutí uvedených judských králů a koregenství viz ČAPEK, *Archaeology*.

¹⁶ See HENSEL, *The Ark Narrative(s)*, 186.

¹⁷ FINKELSTEIN – RÖMER, *The Historical and Archaeological Background behind the Old Israelite Ark Narrative*.

¹⁸ FINKELSTEIN (ed.), *Excavations at Shiloh 1981-1984*; FINKELSTEIN, *The History and Archaeology of Shiloh*.

¹⁹ Srov. ČAPEK, *Temples*, 110-121.

²⁰ BERLEJUNG, *Twisting Traditions*; Pakkala, *Jeroboam without Bulls*.

²¹ FINKELSTEIN, *A Corpus of North Israelite Texts*.

²² FINKELSTEIN, *Northern Royal Traditions in the Bible*.

²³ FINKELSTEIN, *Jeroboam II's Temples*.

s Judou, popřípadě na rozhraní mezi Benjámínem a Judou, a pak je zde problém, jak naložit s předcházející částí Příběhu schrány, která podrobně a dramaticky líčí události v Bét-šemeši (1 S 6:9), místě tradičně přiřazované opět k Judsku. Finkelstein zde argumentuje, podobně jako v případě jiné lokality Chirbet Qeiyafa²⁴, že jde rovněž o území, které bylo podmaněno Izraelem²⁵, popřípadě, kdyby přeci jenom měl být Bét-šemeš judský, pak se původní vrstva příběhu soustřeďuje na výsměch obyvatelům tohoto města, že neumí se schránou zacházet (podobně jako někteří v Kirjat-jearím v AN II, který už je pro změnu judským dílem a sleduje jiné teologické zájmy).

Soustředme se nyní na pokračování Příběhu putování, tedy na AN I. Tato část zahrnuje starší látky (AN I) a nově je tématem Judsko. Schrána opouští po dvaceti letech Kirjat-jearím a text 1 Sam 7:2, kde je tento časový údaj uveden, je přemostěním AN I a AN II anebo pozdějším dodatkem. V následujících verších se popisuje, že je schrána převezena do domu Obéda Edomského, ale předtím ještě dochází k drastické scéně na Náchonově humnu (גרן נחון), která podtrhuje nedotknutelnost schrány. Ačkoli Uza zadržuje schránu podle všeho s dobrými úmysly (viz 2 Sam 6,7), je zabit, protože se jí dotkl²⁶. Funkcí této události, paralelní k tomu, co se odehrává v Bét-šemeši (viz 1 Sam 6,19), je připomenout zázračnost a jedinečnost schrány a dále pak i poskytnout zápletku pro její zdržení v Obéd Edómu, než se vydá na cestu do konečného místa určení, tj. do Jeruzaléma.

Pokud se posuneme k otázce celkové funkce Příběhu schrány (tj. AN I a AN II úhrnně), pak je jí příběh o cestě, při níž jsou navštěvována kultická místa, jež jsou v druhém sledu skrývána, jejich existence je zamlžována a jejich náboženský význam je problematizován vzhledem k neoddiskutovatelné moci Hospodina, který nemá vzhledem k ostatním bohům srovnání. To je zřetelně finálním záměrem celé ‚okliky‘, kterou schrána podstupuje. Přestože jsou Šílo a Jeruzalém nedaleko od sebe (ca. 40 km), dlouhá cesta (celkově ca. 160 km),

²⁴ K diskuzi viz FINKELSTEIN – FANTALKIN, Khirbet Qeiyafa; FINKELSTEIN, Stages in the Territorial Expansion of the Northern Kingdom; GARFINKEL – KREIMERMAN – ZILBERG, *Debating Khirbet Qeiyafa*; SCHROER – MÜNGER (eds.), *Khirbet Qeiyafa in the Shephelah*; ČAPEK, The Shephelah in the Iron Age I and IIA; ČAPEK, Judah in Transition between Iron Age I and IIA.

²⁵ The text that is used for documenting that Beth-shemesh was a part of Israel is 2 Kgs 14: 8–14, depicting the battle between Joash and Amasiah in the vicinity of Beth-shemesh. For a different reconstruction see FREVEL, *Geschichte Israels*, 164-165.

²⁶ Cf. DIETRICH, Die Überlieferung der Lade nach Jerualem (2 Sam 6).

jež míří až k Pobřežní planině, má své hluboké teologické sdělení. Jeho cílem je nejen podtrhnout *nesrovnatelnost* boha Izraele a Judska, ale i zdůraznit *legimititu* Davida jako krále a zakladatele nové dynastie v Jeruzalémě, odhodlaného postavit chrám. Jakkoli je tato teologická vrstva vystavena revizi, kritické vůči Davidovi, téma centrality Jeruzaléma a výlučnosti kultu Hospodina je zřetelná.

Závěrečná etapa kompozice Příběhu schrány v sobě nese strategii záměrného skrývání a stigmatizování míst, které jsou součástí putování jako takového. Důležité je si povšimnout, že se jedná o místa v Judsku, popřípadě na hranici Judska. V důsledku výše uvedené strategie je Kirjat-jearím přejmenováno na Baalím Juda (מבעלי יהודה) a z Mocy se stává Obéd-edóm (עבדום אדום). V případě druhého místa tato skutečnost již byla potvrzena archeologicky díky odkrytí Chrámu 4601 v lokalitě Tel Moca, jakkoli byl objeven bez očekávání a náhodně při rozšířeném záchranném výzkumu na místě budoucího dálničního mostu²⁷. Je možné, že totéž platí i pro Kirjat-jearím a stejně tak lze uvažovat i o Bét-šemeši z důvodu důležitosti tohoto místa nejen v dějinách Judského království, ale zejména jeho intenzivní přítomnosti v Příběhu schrány. Literární dějiny Příběhu schrány lze rozdělit na následující fáze růstu prokazatelně obsahující velmi rozdílné zájmy konkrétních autorů a redaktorů:

1. Původní severní tradice, tzv. ‘vyprávění o katastrofě’ končící ztrátou schrány (1 Sam 4,1b–6a.9–21)²⁸. Schrána se dostává na území nepřítele, záštitu Izraele je zdánlivě zbavena své moci a je vzata do zajetí (viz tzv. *godnapping*). Zde je třeba zmínit, že někteří badatelé samostatnost této tradice zpochybňují²⁹.
2. Ještě na území Pelišteje dochází ke zvratu, kdy rukojmím nezůstává reprezentace Hospodinovy moci, ale stává se jím socha pelišťského božstva Dagona. V důsledku této proměny dochází k převezení schrány na území Izraele/Judska, do Bét-šemeše a dále pak do Kirijat-jearím (1 Sam 5:1–7:1.2a).

²⁷ K tomuto nejnověji ČAPEK – MOULIS, První doložený monumentální chrám z doby železné IIA v Judsku.

²⁸ Cf. HENSEL, The Ark Narrative(s), 170-172.

²⁹ Thus RÖMER, The Origin, 285: “I cannot understand why one would only tell a story about the loss of the Ark... It seems more logical to imagine that the original layer was a story about the loss and return of the Ark and its travels before reaching a new home at Kiriath-Jearim.”

3. Schrána je po 20 letech v Kirjat-jearím převezena přes Obéd-Edóm do Jeruzaléma (1 Sam 7:1.2a–2 Sam 6:1–23)³⁰. Známa kultická místa jsou skryta s pomocí stigmatizujícího přejmenování: Obéd-edóm zastupuje Moc a Baalím Juda reprezentují Kirjat-jearím (srov. Joz 15,9; 18,14; 15,60 a 4QSam^a). David je následně iniciátorem centralizovaného jahvistického kultu na novém místě, ale není stavitelem chrámu v Jeruzalémě³¹.

Název tohoto příspěvku je Příběh schrány: Mistrovské dílo o skryté transformaci kultu. Jde o literární dílo, v němž jsou nakonec ponechány viditelné jen dva chrámy, a to chrám v Šílo, který zastupuje vzdálené vzpomínky a odkaz severních tradic, které nijak neohrožují stávající vyprávění, a výhledově budoucí chrám v Jeruzalémě, který ještě není vybudován³². Věřím, že výše uvedená analýza toto potvrzuje, tedy že bohaté literární dějiny Příběhu schrány v sobě nesou zvláštní proměny, které mají více jmenovatelů. Klíčem jsou zvláště topografické transformace, k jejichž důvodům má co říci v poslední době i archeologie, konkrétně v lokalitách Tel Moca a Kiriát-jearím. Vícečetné kompoziční proměny dosvědčují změny v uvažování autorů, kteří v posledních fázích poukazují zvláště na nelegitimitu každého jiného místa, bohoslužby a chrámu s jedinou výjimkou, a sice Šíla. Všechna další místa jsou v Příběhu schrány zneviditelněna, zde nehledě na to, zda je budeme považovat za součást Judska či Izraele.

Zvláštní studii by si zasloužilo srovnání knih Samuelových s knihami Paralipomenon, jak tematizují putování schrány. Mezi klíčové rozdíly v Paralipomenon patří (a.) nejsou zmíněna pelištejská území, (b.) cesta schrány začíná až v Kirjat-jearím, (c.) Obéd-edóm se neobjevuje pouze zde, ale možná i v 2 Pa 25,23ff při událostech týkajících se násilné intervence izraelského krále Joáše (798–782 př. n. l.) v Jeruzalémě, kde získává kořist v typizované triádě zlato, stříbro a nádoby v Božím domě, který je strážěn nebo spravován Obédem Edómským.

³⁰ Proti představě, že Příběh schrány končí v Kirjat-jearím viz zvl. HENSEL, *The Ark Narrative(s)*, 174–176, který předpokládá, že judská perspektiva začíná již v Bét-šemeši, místu, které se nachází na území Judska.

³¹ K diskuzi viz VEIJOLA, *Die Ewige Dynastie*; RÜCKL, *A Sure House*; SERGI, *The Composition of Nathan's Oracle to David*; OSWALD, *Possible Historical Settings of the Saul-David Narrative*.

³² Srov. RÖMER, *The Origin*, 284.

Když se vrátíme zpět k Příběhu schrány, jsou to právě pozdější fáze, jež dodávají vyprávění na nové dynamice, skrze níž se dostává ke slovu navýsost teologický koncept skrývání a přejmenování míst, která by mohla být konkurencí chrámu a kultu v Jeruzalémě. Tento koncept počítá s tím, že každé místo se svatyní mimo Jeruzalém musí co do kultické funkce přestat existovat, být neviditelné, a i co do jména samotného problematické. Nejefektivnějším nástrojem pro tuto literární (!) proměnu je přejmenování místa tak, že jeho náboženská afiliace je jasně zneplatněna, a to i nehledě (nebo právě proto) na skutečné dějinné a také díky archeologii odkrývané kontexty³³. Příběh schrány a jejího putování je skutečně mistrovským dílem, které je velmi umně zasazeno do dějin. Vlastní literární dějiny příběhu zahrnují dlouhé údobí sahající daleko za existenci Judského království, čímž se do hry dostávají i exilní a poexilní kontexty, i ty zde mají svoji roli.

Seznam použité literatury

- BEACH, M. D.: Rereading the Ark Narrative: An Exilic Word of Hope and Warning, *HBT* 40 (2018) 78-91.
- BERLEJUNG, A.: Twisting Traditions: Programmatic Absence-Theology for the Northern Kingdom in 1Kgs 12:26-33* (the “sin of Jeroboam”), *JNSL* 35/2 (2009) 1-42.
- ČAPEK, Filip: Temples in the Southern Levant from the Late Bronze Age to the Iron Age – Analysing Changes in Material Culture and Textual Traditions, *AJBI* Vol. V (2025) (v tisku).
- ČAPEK, Filip: *Archaeology, History, and Identity Formation in Ancient Israel*, Praha: Karolinum, 2024.
- ČAPEK, Filip: *Temples in Transformation: Iron Age Interactions and Continuity in Material Culture and in Textual Traditions*, Münster: LIT Verlag, 2023.
- ČAPEK, Filip: Transformace kulturní paměti v textech starověkého Izraele. In: David Cielontko – Filip Čapek (eds.): *Kolektivní paměť v bibli a křesťanství – Od teoretických otázek k praktickým aplikacím*, Praha: Karolinum, 2022, 118-145.
- ČAPEK, Filip: Judah in Transition Between Iron Age I and IIA: Chronologies and Biblical Texts Reviewed. In: Manfred Oeming (ed.): *Das Alte Testament im Rahmen der antiken Religionen und Kulturen* (BVB 39), Münster: LIT Verlag, 2019, 297-323.
- ČAPEK, Filip: The Shephelah in the Iron Age I and IIA: A New Survey of the Emergence of the Early Kingdom of Judah, *Archiv orientální* 80 (2012) 475-504.
- ČAPEK, Filip – MOULIS, David Rafael: První doložený monumentální chrám z doby železné IIA v Judsku, *NO* 77/1 (2025) 19-27.

³³ K nejnovější diskuzi viz ČAPEK, Temples in the Southern Levant; KLATTER, Were Temples Rare in Israel/Judah?.

- Český ekumenický překlad: *Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Česká biblická společnost: Praha 1996. (= ČEP)
- DIETRICH, Walter: Die Überlieferung der Lade nach Jerualem (2 Sam 6). In: A. Graeme Auld – Erik Eynikel (eds.): *For and against David: Story and History in the Books of Samuel* (BETHL 232), Leuven: Peeters Publishers, 2010, 235-253.
- HENSEL, Benedikt: The Ark Narrative(s) of 1 Sam *4:1b-7:1/2 Sam 6* between Philistia, Jerusalem, and Assyria. A New Approach for a Historical Contextualization and Literary Historical Classification. In: Felix Hagemeyer (ed.): *Jerusalem and Coastal Plain in the Iron Age and Persian Periods: New Studies on Jerusalem's Relations with the Southern Plain of Israel/Palestine (c. 1200–300 BCE)* (RIABT 4), Tübingen: Mohr Siebeck, 2022, 163-191.
- FINKELSTEIN, Israel: Jeroboam II's Temples, *ZAW* 132/2 (2020) 250-265.
- FINKELSTEIN, Israel: Northern Royal Traditions in the Bible and the Ideology of a "United Monarchy" Ruled from Samaria. In: Peter Dubovský – Federico Giuntoli (eds.): *Stones, Tablets, and Scrolls. Periods of the Formation of the Bible*, Tübingen: Mohr Siebeck, 2020, 113-126.
- FINKELSTEIN, Israel: Stages in the Territorial Expansion of the Northern Kingdom, *VT* 61 (2011) 227-242.
- FINKELSTEIN, Israel: A Corpus of North Israelite Texts in the Days of Jeroboam II?, *HeBAI* 6 (2017) 262-289.
- FINKELSTEIN, Israel: The History and Archaeology of Shiloh from the Middle Bronze Age II to the Iron Age II. In: Israel Finkelstein – Shlomo Bunimovitz – Zvi Lederman (eds.): *Shiloh: The Archaeology of a Biblical Site* (Monograph Series of the Institute of Archaeology), Tel Aviv: Tel Aviv University 10, 1993, 371-393.
- FINKELSTEIN, Israel (ed.): Excavations at Shiloh 1981-1984: Preliminary Report, *TA* 12 (1985) 123-180.
- FINKELSTEIN, Israel – FANTALKIN, Alexander: Khirbet Qeiyafa: An Unsensational Archaeological and Historical Interpretation, *TA* 39 (2012) 38-63.
- FINKELSTEIN, Israel – RÖMER, Thomas: The Historical and Archaeological Background behind the Old Israelite Ark Narrative, *Biblica* 101 (2020) 161-185.
- FINKELSTEIN, Israel – RÖMER, Thomas et al.: Excavations at Kiriath-jearim near Jerusalem, 2017, Preliminary Report, *Semitica* 60 (2018) 31-83.
- FREVEL, Christian: *Geschichte Israels*, Stuttgart: W. Kohlhammer GmbH, 2016.
- GARFINKEL, Yosef – KREIMERMAN, Igor – ZILBERG, Peter: *Debating Khirbet Qeiyafa: A Fortified City in Judah from the Time of King David*, Jerusalem: Israel Exploration Society, 2016.
- KLATTER, Raz: Were Temples Rare in Israel/Judah? Archaeology and 'Israelite' Religion, *IEJ* (vyjde).
- OSWALD, Wolfgang: Possible Historical Settings of the Saul-David Narrative. In: Joachim J. Krause – Omer Sergi – Kristin Weingart (eds.): *Saul, Benjamin, and the Emergence of Monarchy in Israel* (AIL 40), Atlanta: SBL Press, 2020, 93-110.
- PAKKALA, Juha: Jeroboam without Bulls, *ZAW* 120 (2008) 501-525.

- RÖMER, Thomas: The Origin, Function and Disappearance of the Ark of the Covenant according to the Hebrew Bible. In: Ido Koch – Oded Lipschits – Omer Sergi (ed.): *From Nomadism to Monarchy – Revisiting the Early Iron Age Southern Levant* (Mosaics 3), Tel Aviv: Eisenbrauns, 2023, 279-290.
- RÖMER, Thomas – MACCHI, Jean-Daniel – NIHAN, Christophe (eds.): *Úvod do Starého zákona*. Přeložili Jiří Bureš a kolektiv, Jihlava: Mlýn, 2020.
- ROST, Leonard: *Die Überlieferung von der Thronnachfolge Davids* (BWANT III/ 6), Stuttgart: W. Kohlhammer, 1926.
- RÜCKL, Jan: *A Sure House: Studies on the Dynastic Promise to David in the Books of Samuel and Kings* (OBO 281), Fribourg – Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co, 2016.
- SCHROER, Silvia – MÜNGER, Stefan (eds.): *Khirbet Qeiyafa in the Shephelah* (OBO 282), Fribourg: Vandenhoeck & Ruprecht, 2017.
- SERGI, Omer: The Composition of Nathan's Oracle to David (2 Samuel 7:1-17) as a Reflection of Royal Judahite Ideology, *JBL* 129/2 (2010) 261-279.
- VEIJOLA, Timo: *Die Ewige Dynastie: David und die Entstehung seiner Dynastie nach der deuteronomistischen Darstellung* (AASF 193), Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1975.

Shrnutí

Příběh putování schrány (PS) je nejen složitou literární kompozicí, ale i svědectvím o dějinné dynamice proměn pohledu na kult a konkrétně chrámy v Severním království a pak zejména v Judském království. Kromě dějin a literárních kvalit PS umožňuje nahlédnout do promyšlené teologizace judských toponym, při níž se do popředí, jakkoli zároveň skrytě dostává Jeruzalém a tamní chrám, a jiná místa ustupují do pozadí či je jejich důležitost transformována.

Klíčová slova: příběh schrány, chrámy, kult, Izrael, Judsko.

Summary

The Ark Narrative (AN) is not only a complex literary composition, but also a testimony to the historical dynamics of changing views on cult and specifically temples in the Northern Kingdom and then especially in the Kingdom of Judah. In addition to its historical and literary qualities, the AN provides insight into the deliberate theologization of Judean toponyms, in which Jerusalem and its temple come to the fore, albeit in a hidden way, while other places recede into the background or their importance is transformed.

Key words: the ark narrative, temples, cult, Israel, Judah.

Filip Čapek
Department of Biblical Studies
Protestant Theological Faculty
Charles University
Prague, Czech Republic
capek@etf.cuni.cz
 0000-0003-1382-0422

Contents

Treaties

Jean Roméo NTSAMA

In Search of the Feast of the Acclamations:
Preliminary Reflections 163-191

Filip ČAPEK

Bethel in the Book of Amos 192-213

Július PAVELČÍK

Acts 11:27-30: A Synchronic Interpretation 214-246

Jozef JANČOVIČ – Blažej ŠTRBA – Jozef TIŇO

To a Biblical Scholar, Teacher, and Friend of People and Mountains:
Celebrating the Sixtieth Birthday of Peter Dubovský SJ 247-248

Filip ČAPEK

The Ark Narrative: A Masterpiece of Hidden Transformations
of the Cult in Israel and Judah 249-259

Blažej ŠTRBA

A Warning against Obliteration or a Cautionary Lesson from History:
Distinctive Features of the Deuteronomistic Warning against
Idolatry and Its Consequences 260-285

Martina KORYTIAKOVÁ

The Bethelite Hiel and His Two Sons in 1 Kgs 16:34: The Connection
between Anthroponyms and Toponyms Considering
the Concept of Deuteronomistic Geography in 1–2 Kings 286-306

Miroslav VARŠO

The Fragrance of Lebanon in the Book of Hosea and
the Fragrance of the Beloved Woman in the Song of Songs 307-325

Juraj FENÍK

Down the Steep Bank: Verticality in Mark 5:1-20 326-337

Róbert HORKA – Pavol FARKAŠ

The Mystery of Water and Wine at Cana of Galilee:
An Exegetical Reading of Sedulius' Carmen Paschale III, 1–11 338-351

Abstracts and Reviews 352-369

Communications and References 370-379